D·N
6/9 1948

Reformkrav i kö

Det finns åtgärder inom socialpolitiken som redan på kort tid höjer produktionen minst lika mycket som de kostar. Att förekomma olycksfall eller hindra varaktig arbetslöshet utgör typiska exempel på insatser där det är meningslöst att fråga "om vi har råd". Men detta är inte regel. Den motsatta ytterligheten representeras av de allmänna barnbidragen eller de fria skolfrukostarna — de utlägg som vi nu gör för sådana ändamål kommer först om ett tiotal år tillbaka i form av höjd folkhälsa och produktionsförmåga. Mellan dessa ytterligheter faller hela raden av ansträngningar för att på medellång sikt förbättra de sämre ställdas förhållanden eller trygga hela folket mot följderna av oväntad inkomstförlust.

När vi nu styrts därhän att den ekonomiska balansen är allvarligt rubbad genom att köpkraften vuxit fortare än produktionen blir det tyvärr nödvändigt att vara särskilt återhållsam med socialreformer som delar ut stora belopp genast utan att lämna avkastning i form av större produktionskraft förrän i en avlägsen framtid. Det uppstår en kö av reformkrav, där ordningen måste göras starkt beroende av ekonomiska hänsyn.

Många av de aktuella reformönskemålen hör till det slag som genast frestar på den ekonomiska balansen, men troligen betalar sig långsamt. Bättre folkpensioner och högre barnbidrag är klara exempel, medan verkningarna av förkortad arbetstid, allmän sjukförsäkring eller allmän arbetslöshetsförsäkring är mera komplicerade och svåröverskådliga.

Förslaget att öka flertalet anställdas betalda tvåveckorssemester till tre veckor betyder, rent ekonomiskt sett, i första hand att en produktionsvecka till ett värde av 150—200 miljoner faller bort utan att köpkraften och köplusten undergår någon motsvarande minskning — snarare är väl de flesta mer köpvriga under semestertid än annars. Emellertid har man rätt att räkna med en förbättring av arbetsresultatet under årets övriga veckor, särskilt bland dem som har mycket påfrestande arbete. Hur mycket den förbättringen gör i pengar räknat kan endast erfarenheten visa, men om man vägar gissa på 50—100 miljoner till att börja med, kommer man till en återstående belastning för folkhushållet i trakten av 100 miljoner per år. Siffran är givetvis inget annat än ett försök till uppskattning av storleksordningen i syfte att få en hållpunkt för jämförelser med andra angelägna reformönskemål.

Socialminister Gustav Möller var nyligen i Norrköping och talade om det sociala problem som torde ligga honom närmast om hjärtat, nämligen folkpensionerna. Mötet var särskilt arrangerat för folkpensionärerna, och det låg följaktligen så nära till hands som möjligt för talaren att röra vid utsikterna till förbättringar av deras villkor. I det hänseendet hade nu Gustav Möller två och endast två löften att bjuda på: änkepensionerna skall befrias från sina "orimligt mycket för stela villkor", och dyrtidstillägen på pensionerna i genom skall få karaktären av en "mera automatiskt verkande kompensation". De projekt till uppmjukning av reglerna för ånkepension som förefaller aktuella rör sig inom en kostnadsram på 10 miljoner. En mera automatisk, till ett speciellt pensionsändrex anknuten dyrtidsreglering för pensionerna i allmänhet skulle i år ha höjt tilläggsbeloppet med omkring 15 miljoner. Förutsatt att ansträngningen verkligen hejdas — annars blir ju alla kalkyler snedvridna — vågar alltså socialministern för överskådlig tid inte tänka sig större kompletteringar av pensionsreformen än för 20—30 miljoner. Hr Möller återkom inte till sin förhoppning vid ett pensionärsmöte i våras att kunna avveckla den återstående inkomstprövningen för statliga pensionsförmåner åt åldringar, en reform som skulle stimulera arbetsvilja och sparsamhet samt ta bort ett stort och kinkigt administrationsarbete för en årskostnad av högst 30 miljoner. Ehuru han berörde de kommunala bostadstilläggen var han inte heller inne på behovet att samordna dem med de statliga, så att skadeverkningarna av dubbla inkomstavdrag begränsas; en sådan samordning skulle dock rimligtvis inte kosta det allmänna mer än 25 miljoner, varav en del går i retur som skatter och en del motvägs av ökad produktion.

Först om man ökar de 20—30 miljoner som Gustav Möller nu lovar i pensionsförbättringar med de 75 miljoner som han inte tycks väga aktualisera nu, först då kommer man upp till ekonomiska påfrestningar av samma storleksordning som det socialdemokratiska vallöftet om 3-veckorssemester.

Jämförelsen kan fortsättas. För 100 miljoner skulle man, kunna höja alla folkpensioner med ungefär 140 kronor om året och de allmänna barnbidragen med 65 kronor. Det skulle i båda fallen vara väsentliga förbättringar på angelägna punkter — Sten Wahlund har beräknat att barnbidragen borde ökas med omkring 250 kronor i nuvarande penningvärde för att någorlunda realisera den standardutjämning mellan familjer av olika storlek som är ett av bidragens huvudsyften. Om det är en vida spridd mening att vi måste vänta ett antal år innan vi kan kosta på oss sådana allmänna standardförbättringar genom socialförmåner som de sist antydda, anser emellertid de allra flesta att den synnerligen restriktiva inkonepolitik som nu avtalats inte bör bli mer än en parentes. Det förtjänar då att framhävas att de löneavtal som i återhållsamhetens tecken slöts i början av detta år betydde en stegring av hela lönesumman med just 10% miljoner.

Det kan alltid diskuteras vad som är mest angeläget bland de allmänna standardförbättringar som vi bör ta itu med när den ekonomiska balansen återställts och välståndsutvecklingen åter skjutit fart. Däremot måste det vara fullständigt klart för dem som inte vill hänge sig åt ansvarslös löftespolitik att möjligheterna till sådana förbättringar under, den närmaste framtiden är ganska små — he Möllers Norrköpingstal kan fattas som ett prov på hur snävt gränserna måste dras. Det är inte på de stora, generella reformerna vi nu bör inrikta vår sociala framstegsvilja. Men medan de väntar i kö finns det fullt upp av mer eller mindre försummade vårduppgifter och förebyggande åtgärder, områden där vi kan åstadkomma betydande resultat utan lång väntan och utan svåra påfrestningar för folkhushållet.

Samtidigt har vi rätt att se fram mot ljusare dagar. Under 1930-talets friare produktionsförhållanden växte nationalinkomsten varje år med avsevärt större belopp än de 100 miljoner som här använts som mått. Ett systemskifte som gör slut på de senaste tre årens oavbrutna försämring av vårt läge kommer därför också att öppna möjligheter både till 3-veckorssemester och till en serie andra sociala framsteg av ännu större räckvidd.

Erik Hägg

FREGATTEN DRAKEN

"...Erik Häggs härliga sjömannaspråk firar verkliga triumfer..."

G. M. P.

Kr. 12:50 inb. 16:–

LJUS

En verkligt salt sjöroman

I KVÄLL

går vi till

ENSKEDE FOLKSKOLA

kl. 19.30

Kom och hör FOLKPARTIETS talare!

Advokat Ingrid Gärde Widemar:

"Gäller valet oss?"

●

Kontorschef Artur Nordin:

"Ny giv i svensk politik"

●

Valfilmen "Skördetid" visas

Välj

FOLKPARTIET

kommer

OHLIN LARSSON HÖJER KOLLBERG

Partiernas pengar

Morgon-Tidningens stora nyhet i söndags var att folkpartiet enbart i Stockholm skulle ha disponerat fyra miljoner kronor under första halvåret detta år. Siffran är absurd; direktör Bergvall har också meddelat att partiets valkostnader från årets början inte uppgår till en tiondel av detta belopp. All ersättning ser anledning tro att Morgon-Tidningens påstående beror på dåligt omdöme, inte på ond tro, men om tidningen icke nu tar tillbaka sina felaktigheter, är den förvunnen till ren och klar ohederlighet.

Den socialdemokratiska pressen allt starkare inriktning på frågan om valkostnaderna är ett gott bevis på svårigheten att finna hållbara, eller åtminstone användbara, argument i de sakliga frågor valet gäller. Ty socialdemokraterna har sannerligen ingen anledning till förhävelse på denna punkt. Var och en som följer valpropagandan exempelvis i Stockholm måste få klart för sig att regeringspartiet — liksom högern — har stora medel till förfogande. Och de flesta vet att socialdemokraternas väldiga resurser beror på två sammanhängande faktorer: fackföreningarnas kollektivanslutning till partiet och deras frikostiga gåvor till valarbetet, möjliggjorda bland annat därigenom att medlemsavgifter kan användas till detta ändamål, oberoende av medlemmarnas politiska uppfattning. En betydande minoritet av icke socialistiska arbetare bidrar alltså ständigt till det socialdemokratiska partiets fonder. Folkpartiet har inga kollektivanslutna, inga uttaxeringar inom fackliga organisationer. Varje tänkande människa måste förstå att ett parti som vädjar till åsikten, inte till samhällsställningen, helt enkelt inte skulle kunna arbeta utan frivilliga bidrag från enskilda personer och enskilda företag.

En liknande situation föreligger i fråga om partiernas press. De stora folkpartitidningar vilkas existens beklagas och vilkas verksamhet misstänkliggöres från socialdemokratiskt håll är ekonomiskt lönande företag, vilkas framgång beror på allmänhetens fria val. De socialdemokratiska tidningarna har i stor utsträckning levat på bidrag från parti och föreningar, dvs. många arbetare ålägges att betala för den på ett annat sätt än genom frivilligt inköp. En enda tidning, Aftontidningen, har korsat Landsorganisationen — alltså i praktiken de till fackföreningar hörande arbetarna — åtskilliga miljoner. En agitation som överskrider gränsen till påtryckning söker driva arbetarna till köp av dessa tidningar — ofta utan hänsyn till om de är socialdemokratiska eller kommunistiska. Det bör tilläggas att dessa tidningar är partitidningar i helt annan mening än de fria tidningar som står folkpartiet nära. Jämför exempelvis referat och kåserier i de båda grupperna av tidningar; de småleder med vilka Morgon-Tidningens och Aftontidningens kåserier överhopar sina politiska motståndare har ingen motsvarighet — och kan inte tänkas ha någon motsvarighet — i Dagens Nyheter eller Stockholms-Tidningen.

En motsvarande skillnad kännetecknar andra delar av valpropagandan. Socialdemokraterna hotar öppet med att inskränka mot personer som inte röstar och talar om att man genom "knuffar i ryggen" skall få fram de tveksamma eller likgiltiga till valurnorna. Sådana metoder är främmande för folkpartiet; deras begagnande skulle framstå som ett brott mot de grundsatser för vilka partiet arbetar.

Är det socialdemokraternas mening, då de angriper folkpartiet, att åstadkomma likriktning på dessa områden? Skall alla riktningars valkostnader uttaxeras enbart genom majoritetsbeslut av kollektiva organisationer? Skall tidningarna finansieras på samma sätt, alltså genom underhåll från partiet, inte genom läsarnas fria inköp? Skall medborgarna hotas med repressalier om de inte röstar? Alla dessa metoder pekar hän mot ett system som vi alltför väl känner: enpartistatens och diktaturens.

PRESSGRANNAR

Socialdemokratisk propagandafantasi firar för dagen orgier i frihandstecknin̈gar av folkpartiets förhållande till den s. k. storfinansen. Ett exempel, ingalunda bland de grövre, på hur slipstenen dras lämnas av Östergötlands Folkblad (s):

Det är ofantliga belopp som de borgerliga partierna förfogar över i sin valpropaganda, och numera torde folkpartiet vara speciellt välhuvudtat i pekuniärt hänseende. Tydligen finner sig de kapitalstarka kretsarna nu för tiden mer betjänta av folkpartiet än av högern, beroende på att man väl föreställer sig, att detta parti med sin traditionella äventerbeteckning bör ha lättare än det gamla konservativa partiet att locka till sig väljare från lägre inkomstklasser. Det s. k. framtidspartiet har blivit storfinansens skyddsling nr ett.

Samtidigt publicerar de socialdemokratiska tidningarna ett rutinmer i en tecknad serie där folkpartiledaren Bertil Ohlin kör en åsna (= 700.000 svenska medborgare) framför en kärra med påskriften "Storfinansens Akeri AB". Hur stämmer detta med hr Ohlins insats för att avskaffa omsättningsskatten och hans deklarationer för lägre tiefor och hyror? — det är några av de steg från folkpartiets sida som annars brukar anses gå strick i stäv med storfinansiella intressen.

Hovpredikanten Bo Giertz har framförts av bondeförbundet som kandidat till ett förstakammarmandat i Östergötland som, enligt vanlig valmatematik, precis lika väl kan tillfalla folkpartiet som bondeförbundet. Emellertid ser det ut som om hr Giertz skulle kunna få stöd från högerhåll och därigenom komma in utan någon lottningsprocedur. Nu har Svenska Dagbladet (h) ondgjort sig över att folkpartiet inte ville göra hr Giertz till gemensam kandidat och åberopar en insändare i den lokala provinstidningen, där en bondeförbundare skriver att:

vi frikyrkliga bondeförbundare omöjligt kunna gå med på att folkpartiet skulle på ett skrikilt sätt företräda frikyrkofolket. Vi ha med stor ledsnad sett, vilket inflytande de kulturradikala och, deras kristendomsfientlighet ha inom folkpartiet och hur deras strävanden stödjas indirekt genom frikyrkofolkets röster.

Svenska Dagbladet inkasserar själv detta påstående som något särdeles värdefullt.

När det anmärkert, att den kulturradikala riktningen inom folkpartiet dominerar på olika sätt, brukar åtminstone Svenska Morgonbladet gå i god för att det tvärtom är den rakt motsatta kategorien som gör det. Men ter tager sig i så fall detta fjällande uttryck i gudstron? Vad som nu relateras från förhandlingarna om förstakammarmandatet i Östergötland tyder ej på att Svenska Morgonbladet har rätt.

Det bör väcka stilla glädje hos det verkliga frikyrkofolket när de får se agrarer och konservativa göra en statskyrkoman som hr Giertz — klar representant för den mot oliktänkande intoleranta "ungkyrkligheten" — till något slags stridsäpple mellan kulturradikaler och frikyrkliga inom folkpartiet. Till de många ting som binder dem så fast samman hör just hävdandet av den religiösa toleransens gentemot maktlysten högkyrklighet.

Hemmakommunisterna avslöjades grundligt genom sin talesman hr Hagberg i Ladok vid dem första politiska radiointervjun, registrerar Nerikes Allehanda (fp):

Goddag-yxskaftaktigt lät det emellertid mest hela tiden, när hr Hagberg skulle svara på, vad han ansåg om Tito, en stor och enkel folkhjälte ena dagen i Ny Dag och en odugling, dum och arrogant skräcken dagen därpå, utvecklingen i Tjeckoslovakien efter februarikupp, ett och annat annat i övrigt aktuellt. Allt detta och mycket mera därtill av ryktesspridaren kommunistiskt diktaturförtryck hade hr Hagberg ingenting att invända emot. Därför kom några fraser då och då om det svenska kommunistiska partiets självständighet närmast att te sig som ett hån mot radiolyssnarna. Slutintrycket blev, att sådan för att säga ett enda ord, som kunde misshaga herrarna i Kreml, var det bestämmande för, hur de pressande och avslöjande frågorna skulle besvaras. Längre i underkastelse kunde ingen ha gått.

Av självständigheten blev det inte ens kvar ett sken när den kommunistiske andrakammarledaren ställdes mot väggen, konstaterar den eiterade tidningen.

Restskatterna kommer att öppna ögonen på många, både när det gäller tekniska svagheter i det nya källskattesystemet och mera grundläggande svagheter hos skattesekatorna, hävdar Stockholms-Tidningen (fp):

Problemet (att begränsa restskatterna) borde inte vara oöverkomligt för likta makar — vore det exempelvis oförnuftigt att de fick uppge sin ungefärliga, sammanlagda inkomst och finge avdragen beräknade därefter? Det borde vara bättre än med sura efterskänkningar, som alltid komma sällsligt.

Om därtill för blinkomster omedelbart en viss standardprocent tillogn av, skulle också den frågan komma i ett vida bättre läge. Oerhört mycket trassel skulle också undvikas, om man kunde komma ifrån progressivskalan för åtminstone mindre extrainkomster. Det skulle innebära en viss orättvisa, men att få ett helt rättvist skattesystem lär vara omöjligt, och det vore vårt mycket både för det allmänna och enskilda att komma ifrån en massa krångel.

Därigenom skulle också det goda ernås, att extrainkomsterna inte blev så oerhört hårt beskattade — även för folk med relativt små inkomster — att den uppfattningen allmänt sprider sig, att det inte längre lönar sig att arbeta extra. "För Wigforss!" Denna uppfattning, som man må säga därom vad man vill på socialhåll, nu är allmänt förkrossande, kan rimligtvis inte vara produktions- och välståndsbefrämjande.

I sexton år, med några få mellanders avbrott, har vi nu haft en och samma finansminister. Han borde naturligtvis ha kunnat inhämta en enastående erfarenhet om beskattningens praktiska problem och deras lösning. Han borde — men hans intresse har koncentrerat sig till beskattningens möjligheter som instrument för samhällets omvandling. Också för att komma ur skattekrisen och skatteorättfärdighet måste valmännen fälla sin dom över systemet Wigforss.

Boknytt från Paris

En ny fransk "skandelförfattare" har dykt upp i sommar, och om inte tecknen där fel har han alla förutsättningar att bli en riktig och god romanförfattare. Mannen heter *Hervé Bazin*, och skandalboken skildrar hemlivet i familjen Bazin strax efter andra världskriget.

Bazin är ett välbekant och nästan "stort" namn i fransk litteratur: Hervés farfar hette René Bazin, var ledamot av Franska akademin och lästes i alla rättänkande franska kretsar med lidelse. Den unge Hervé har varit familjens svarta får, och nu hämnas han genom att på ett talangfullt, men också fullkomligt hänsynslöst sätt ge närbilder från familjen Bazins förfallna familjegods i Bretagne. Det viktigaste är kanske inte att han talar om att barnen fick byta strumpor var fjortonde dag och skjorta ungefär en gång i månaden; det hör till miljön. Men det är en bok om familjehat, småaktighet och smikenhet. De parisiska förlagen säger just nu om Hervés nya roman, Författaren är gift, har barn och levet i störta fattigdom i utkanterna av Paris.

*

Det var visst Balzac som påstod att det behövdes femton à tjugu års avstånd för att skildra sin tid och dina medmänniskor. I alla händelser tycks det vara uppfattningen hos en hel rad franska författare, som just nu håller på att skildra slutet av 1920-talet och början av 30-talet.

Bedan i fjol kom *Edmond Buchet* och *Paul Vialar* med brett upplagda familjeskildringar i sex à åtta volymer från mellankrigsperioden. Ingen av dem har visserligen nått värdekrykte som Jules Romains eller Martin du Gard och inte heller ägnat några bokhandelsrekord. Nu har de fått fyra efterföljare, och det är åtskilligen inte slut ännu. De fyra nykomlingarna är *René Lasporte*, *Maurice Druon*, *Pierre Lefeu* och den mystiske surtrianen (eller sartristen?) Étiemble (utan förnamn). Alla herrarna är ungefär jämnåriga: mellan fyrtio och femtio år.

*

Albert Camus på "Pesten" kommer upp hos Jean-Louis Barrault i oktober, och den väntas bli ett av höstens stora teaterevenemang. Pjäsen skiljer sig enligt Barrault högst avsevärt från romanen.

*

Den märkliga Jean Genêt har spökat i tidningspalterna den senaste tiden igen. Han är bekant för en större allmänhet utestående för sin teaterpjäs "Les Bonnes", som nu kall upp på Dramaten och som Louis Jouvet gav ungefär hundra gånger i Paris. Men Jean Genêt har

BAHCO har propellerfläkten

Behöver Ni en fläkt eller fläktanläggning vänd Eder till en etablerad fläktindustri – Bahco har fläkten.

BAHCO

AB ENKÖPINGS VERKSTÄDER

Enköping tel 332 00

Stockholm Göteborg Helsingborg

tel 23 19 50 tel 13 90 93 tel 113 25

Nytt

Elisabet Falkenberg

Domarens dotter

En roman om svensk kärlek i Egypten.

12:50, inb. 16:–.

H. J. van Nynatten

Hon hette Henne

En fängslande roman med hotlindaxt motiv — den tredje av Nynatten på svenska.

12:50, inb. 16:–.

Jo Sinclair

Hans fäders blod

En gripande tidsroman. Tilldelad Harpers pris av 40 000 kr.

12:–, inb. 16:–.

Sven Aurén

Vad jag såg i Titos land

Den kände utrikeskorrespondenten lyfter på järnridån till Jugoslavien och avslöjar det i de ledande skikten pågående maktspelet, som kan medföra vittomfattande konsekvenser.

8:75.

Arne Montan

Arbetarliberalismen i praktiken

En synnerligen värdefull orientering i arbetarliberalismens program.

3:50.

Prof. John Jewkes

I planhushållningens skärseld

En klar, lidelsefri, emellanåt sakkunnig och synnerligen fängslande uppgörelse med planhushållningen. "En märklig bok" säger Dag. Nyh. i en ledare.

7:50, inb. 10:50.

Prof. Arvo Lehtovaara

Psykologi

Lärobok med försöksanvisningar

"Boken är utmärkt. Det skulle inte förvåna mig om den överträtfade alla lärobböcker i psykologi, som i detta nu finns på något språk."

Prof. Eino Kaila

8:–, inb. 16:50.

NATUR och KULTUR

Här kommer de...

Folkpartiets representanter för ett fritt näringsliv

Gustaf Kollberg

har som mantalsskrivningsdirektör, populär chef för ransoneringarna under krigsåren och direktör i Inköpscentralernas AB. (ICA), gjort sig känd som en skicklig organisatör. En man som känner näringslivet och som kan föra dess talan i politiska sammanhang. En man som behövs i riksdagen och vars val Du bör stödja.

Jan-Otto Modig

Verkställande direktör i Sveriges Hantverks- och Småindustriorganisation, ledamot av 1945 års Småföretagsutredning och av Statens Hantverksinstituts styrelse, inspektor för Stockholms Stads skolor för yrkesundervisning.

Gunnar Sandberg

är direktör för Sveriges Speceri- och Lanthandlareförbund, sedan många år kassaförvaltare inom KFUMs scoutförbund. Direktör Sandberg är specialist på detaljhandelsfrågor, en bransch som han känner genom sin mångåriga verksamhet inom köpmannarörelsen.

Höstens val gäller själva grundvillkoren för den fria företagsamheten i vårt land. De tusentals företagen inom hantverk, handel och industri känner sig snart kvävda av statens misstroende och regleringslusta, och de sätter nu sin lit till Folkpartiet — det enda parti som kan åstadkomma en ny balans i svensk politik.

FOLKPARTIET

kommer

OHLIN LARSSON HÖJER KOLLBERG

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.